List 45. **NOVICE** Tečaj LIX.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemane pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 8. novembra 1901.

Politični oddelek.

Zopet jezikovno pravo.

Najaktuvalnejši del iz tistega kompleksa problemov, ki se skupno in na kratko imenujejo „avstrijsko narodnostno vprašanje“, je gotovo oni del, ki se nanaša na jezikovno ravnopravnost v šoli, v uradu in sploh v javnem življenju. Ves boj zadnjih let se suče skoro izključno okrog tega vprašanja in dozdeva se nam, da bo avstrijskim Slovanom prestati še težke boje in silovite persekucije, predno se to vprašanje povoljno reši — ako se to sploh kdaj zgodi, kar še nikakor ni gotovo.

Kar so avstrijski slovanski narodi v zadnjih tridesetih letih dosegli glede jezikovne ravnopravnosti, to jim je bilo dano naredbenim potom. Odločilni krogi so stali na stališču, da uredba tega vprašanja spada v delokrog eksekutive in da so zakonodajni faktorji že rešili, kar je spadalo v njihov delokrog, s tem, da so v državni osnovni zakon sprejeli člen 19., s katerim se vsem jezikom jamči ravnopravnost v šoli, v uradu in v javnem življenju.

Tudi Badenijevo ministrstvo se je postavilo na to stališče, ko je izdalo znane jezikovne naredbe za Češko in Moravsko. Nemška revolucija je dosegla, da so bile te naredbe preklicane. Zmagalo je nemško stališče, da izvršitev člena 19. državnih osnovnih zakonov ne spada v delokrog eksekutive, da člen 19. obsega samo načelo, da pa se mu mora potem legislative udahniti šele življenje in sicer z izvršilnim jezikovnim zakonom.

Era jezikovnih naredb je s tem končana. Na mesto jezikovnih naredb naj stopi jezikovni zakon, ali pot do tja je pač še dolga. Dr. Herold je dobro rekel, da je nemški državni jezik, ki ga zahtevajo nemške stranke, prava pravcata bomba, ki bo razgnal parlament. Stvar je vsekako zelo važna in zasluži najintenzivnejšo pozornost ter najresnejši studij, zlasti od strani političnih voditeljev, da se ne bo zopet oglasil kak dr. Gregorec v parlamentu in plediral za nemški državni jezik.

Sedanje pravno stanje jezikovnega vprašanja je dobro in vsestransko pojasnjeno v knjigi „das österreichische Sprachenrecht“, ki jo je spisal dr. Alfred Fischl in v kateri je zbran ves tozadevni materijal in kateri je povrh dodana zgodovina jezikovnega boja v naši državi. Knjiga je seveda pisana v nemškem smislu, a kritičnemu čitatelju bo vender znatno koristila.

V tej knjigi najdemo vse cesarske patente, ukaze, zakone in naredbe, kar jih je bilo izdanih od leta 1527. in iz teh zakonov in naredb izvaja pisatelj, da je zahteva nemškega binkoštnega programa, naj se jezikovno vprašanje zakonito reši, nesmiselna, češ, da je to že dognana stvar in da je nemški državni jezik ne samo po večstoletni navadi ampak tudi s pozitivnimi zakonodajnimi akti uveljavljen ter da je le omejen po členu 19. državnega osnovnega zakona.

Pravno se da to stališče brez težav izpodbijati, kajti člen 19. državnih osnovnih zakonov je sam po sebi razveljavil vse poprej izdane patente in zakone, ki se z njim ne strinjajo. Nasprotno pa je gola istina, da dejanski zavzema nemščina vse predpravice državnega jezika in so pravice druzih jezikov poleg nje tako neznatne, da sploh ne pridejo v poštev.

Prav ker je to stanje neznosno, se je začel sedanji jezikovni boj, čigar smoter je, utesniti krivične predpravice nemškega jezika in razširiti primerno potrebam dotičnih narodov in načelu ravnopravnosti in jednakovrednosti veljavo druzih jezikov.

Boj proti temu stanju se mora prav v sedanjem času voditi s posebno odločnostjo, ker vidimo pri vsakem koraku, kako se vlada in birokracija na vso moč trudita v nasprotju z načelom ravnopravnosti utesniti dosedanjo itak sramotno-klaverno veljavo nenemških jezikov ter razširiti veljavo nemščine kar najbolj mogoče. Kar se v tem oziru počenja, presega že vse meje, to je krnto nasilstvo, ki se ne meni niti za najvitalnejše interese

prebivalstva in proti kateremu se mora nastopiti z največjo brezobzirnostjo.

Rudarji pozor!

Meseca oktobra lanskega leta ustavile so rudarske zadruge (Knappschafts-Berufsgenossenschaften) v Bochumu na Pruskem zavarovalno rento (penzijon) vsem tistim po nezgodah v pruskih rudokopih prizadetim inozemskim rudarjem in njihovim vdovam in sirotam, kateri so se bili vrnili v svojo domovino, da bi tam vživali zavarovalno rento. Takih rudarjev je tudi, žalibog, med Slovenci precejšnjo število. Zdravi in čili so se ločili od nas, v pruskih rudokopih zadela jih je nesreča, in vrnili so se pohabljeni, ako niso celo življenje zgubili.

Pruski rudokopi so ustavili rento z ozirom na novo nemško obrtno zavarovalno postavo proti nezgodam, po kateri se mora podeljena zavarovalna renta vživati v nemški državi, in miruje plačilo za inozemce tako dolgo, dokler prebivajo v inozemstvu (torej tudi v domovini).

Pritožbe na razsodišče v Dortmundu so se zavrnile, in tudi naš konzul v Kölnu obvestil je prizadete delavce, da bodo ostale vse pritožbe brezvspešne, ker je državni zavarovalni urad (Reichsversicherungsamt) v Berolinu kot najvišje sodišče o zavarovalnih rentah izdal okrožnico, naj se v inozemstvu stanujočim inozemcem zavarovalne rente ustavijo na podlagi novega obrtnega državnega zavarovalnega zakona.

Veliko prizadetih rudarjev in njihovih družin se je torej podalo nazaj na Prusko, kjer se jim je po prihodu zavarovalna renta zopet izplačevala. Dosti pa jih je ostalo v domovini brez rente.

Mica Žikovšek, rudarjeva vdova v Rofeugozdu, okraj Laško, se je sicer tudi podala nazaj na Prusko, kjer dobiva zopet prej ustavljeno zavarovalno rento, vložila pa je pravočasno in morda tudi edina rekurs proti ustavljenju na državni zavarovalni urad po svojem zastopniku gosp. dr. Josip Kolšeku, odvetniku v Laškem trgu. In res je ugodil državni zavarovalni urad v Berolinu vloženemu rekurzu ter je nedavno obsodil rudarsko zadrugo v Bochumu v plačilo vseh zaostalih ustavljenih mesečnih zavarovalnih rent.

S to sodbo je priznana pravica avstrijskih rudarjev, vživati v domovini zavarovalno rento pruskih rudokopov, ako se jim je zavarovrlna renta podelila pred oktobrom leta 1900, na kar naj bodo vsi slovenski prizadeti rudarji opozorjeni.

Politični pregled.

Notranji položaj. — Nasprotje mej Čehi in vlado je znamenito poostrilo ves politični položaj. Nemci so nekaj časa zasmehovali govorice o ministrski in parlamentarni krizi ter se rogali poročilom, da odstopi minister Rezek, ali dr. Kramaŕa ostri govor v proračunski debati je pokazal, da so te govorice bile več kakor utemeljene. Vlada je svoj čas dala Čehom pozitivne obljube, a svoje besede ni držala in zato so Čehi zaželi proti nji boj. Storiti so morali to tembolj, ker vlada Körberjevo odločno v Čehom in sploh Slovanom nasprotnem duhu. Že danes je gotovo, da se Körberju ne posreči, spraviti proračun pred Božičem pod streho, a vse kaže, da bodo prihodnji dnovi silne važnosti za daljno prihodnjost.

Poslanska zbornica je v ponedeljek pozno zvečer dognala prvo branje proračuna in je bil isti odkazan proračunskemu odseku. V zadnji seji sta bila izmej proračunskih govorov važna samo dva: Woltov in Heroldov. Wolf je razkladal svoj program in se delal velikega avstrijskega patrijota. Herold pa je vladi očital, da je izzvala boj s tem, ker ni držala slovesnih svojih obljub. V prihodnjih sejah se bodo rešili različni nujni predlogi, ki so bili pomaknjeni v toliko, da se je dobil čas za prvo branje proračuna, za njimi pa pride na vrsto zakon o kmetijskih zadrugah.

Iz državnozborskih odsekov. — Usoda parlamenta ali ministrstva se odloči v proračunskem odseku. Ako bodo Čehi hoteli, bodo lahko zadrževali posvetovanja o proračunu dokler bodo hoteli in ne bo proračun do Božiča gotov, kakor je Körber obljubil cesarju. V prvi seji proračunskega odseka so Čehi že dosegli znatno zavlečenje. Prisilili so odsek, da se v svoji drugi seji ni bavil s proračunom, ampak s predlogo zastran dijurnistov, katera predloga se je naposled po dolgi debati vrnila pododseku. Za četrtkovo sejo je bila naznanjena važna bitka. Vladne stranke so nameravale v nasprotju z opravilnikom preprečiti generalno debato s proračunom. Ako so to storile, bodo imeli Čehi povod, nastopiti z obstrukcijo. Čulo se je tudi mnenje, da vlada sama hoče potisniti Čehe v obstrukcijo, da bi imela vzrok, zaključiti zasedanje državnega zbora. — Narodnogospodarski odsek se je v sredo bavil s terminsko kupčijo na žitni borzi. Poročevalec dr. Ploj je izdelal obširno poročilo. Vlada pa se je postavila na stališče, da se terminska kupčija na žitni borzi ne sme do cela odpraviti, kakor zahtevajo vsi pravi kmetski zastopniki, ampak hoče to kupčijo le reformirati. Poljedelski minister Giovanelli je to vladno stališče obrazložil v dolgem govoru, ki se splošno obsoja. Stvar utegne, ako pride na razpravo, imeti še posledice za ministra Giovanellija, ki je pa le orodje v rokah sekcijskega šefa Becka.

Italijansko vseučilišče v Trstu. — Na vseučilišču v Inomostu so nemški visokošolci siloma preprečili italijanska predavanja nekega novoimenovanega profesorja. Nastopili so siloma proti utrakviziranju „nemškega“ vseučilišča in dosegli tudi uspeh. Italijanski dijaki in italijanske občine so se seveda hitro oglasile z zahtevo, da naj se v Trstu ustanovi italijansko vseučilišče. In glej — čudo! Dočim vlada še slišati neče o tem, da bi se v Ljubljani ustanovilo utrakvistično vseučilišče, dočim Čehom na Moravskem neče dati dvojezičnega, kaj še samočeškega vseučilišča, je brž pripravljena ugoditi zahtevi Italijanov in je minister Hartel se že izrekel, da se v dveh ali treh letih ustanovi v Trstu italijansko vseučilišče. Da je s tem ubito vseučilišče v Ljubljani, tega menda vlada ne opazi.

Francija. — Iz privatnopravnih vzrokov v korist nekaterim francoskim špekulantom je že pred nekaj meseci nastal mej Francijo in Turčijo konflikt, ki je zdaj zadobil jako resno obliko. Francija je namreč združila z rečeno privatnopravno zahtevo tudi celo vrsto političnih zahtev, ki merijo vse na to, povzdigniti ugled in veljavo Francije v Orijentu. Ker se turški sultan tej zahtevi ni udal, je Francija odposlala posebno brodovje, ki je okupiralo otok Mytilene. Sodi se sicer, da se bo sultan udal, ali vzlic temu ni izključeno, da provzroči korak, ki ga je storila Francija, mejnarodne komplikacije.

Vojna v južni Afriki. — Angleži imajo vsaki dan več smole. Doživeli so že zopet občuten poraz. Pri Bethelu so bili zopet hudo tepeni. Buri so zgrabili polkovnika Bensona in mu jeden del armade popolnoma uničili. Sam lord Kitchener poroča o tem porazu v London, da je v tej bitki padel sam poveljnik Benson, 58 mož, osem častnikov, 156 mož pa

je bilo ranjenih. Buri so vgrabili tudi dva topova. Značilno za vrednost angleških vojskovodij je tudi to, da je list „Times“ malo prej silno hvalil Bensona in njegovo „vojno taktiko“, ki je tako izborna, da bode baš ista omogočila hiter konec vojne. Zdaj pa je pač „konec vojne“ za polkovnika Bensona in njegovo „vojno taktiko“, a zares konec vojne najbrže še ne bo tako brž, kajti Buri sami pripovedujejo o tem, da vojna ne bo končana tako dolgo, dokler je še en Anglež na transvaalskih tleh. Buri pripovedujejo, da jih ta vojna prav za prav ne stane več nego življenje svojih rojakov. Angleži jih namreč nehote preskrbujejo z vsem, ker jim Buri ne ugrabijo samo živeža, ampak tudi orožje, konje, obleko in druge potrebščine. Buri streljajo le še z angleškimi puškami in streljivom, topove pa, ker so jim pretežki, večinoma zakopljejo ali jih uničijo. Buri imajo na bojišču še 20—25.000 vojakov, kajti njihovi mladeniči so že v svojem 15 letu izborni bojevniki.

Borze in borzni posli.

Spisal Albert Žniderščič.

V dvajsetem stoletju gotovo ni več kakega trgovca, kateri ne bi bil slišal o borzah. Ker je pa veliko ljudij, katerim so borze in njih uredbe uganjka in tajnost in ker se današnje moderne velike trgovine ne more misliti brez njih, hočem tukaj podati čitateljem sliko o borzah, kakor tudi o poslih, kateri se tam sklepajo.

Kaj je toraj borza? Borza je mesto, na katerem se zbirajo trgovci v interesu svoje obrti, govoreč o trgovskih prilikah splošno in sklepajo trgovske posle. Ime samo je vzeto kakor jih večina misli — od trgovske obitelji Van der Beurse iz grada Brügge v Holandiji, ker so v njihovi hiši imeli takšne sestanke. Drugi zopet mislijo, da je ime prišlo od palače v gradu Amsterdamu, na kateri so bile oklesane tri denarne mošaje (borse).

Kakor se dandanes misli, so bile prve borze urejene l. 1531. v Brügge in Antwerpenu; nekoliko let pozneje so bile že tudi na Francoskem, na Nizozemskem in v Hamburgu. V prvem začetku se je delalo na teh borzah jedino le z navadnim blagom.

Borze so brez dvoma centrum gospodarskega in trgovskega prometa in njih položaj je važen za razvitek narodnega gospodarstva. Kakor so se borze do danes razvile, ne moremo brez njih v trgovini, posebno v denarnem in kreditnem prometu niti pomisliti na napredek, ker je na borzah zjedinjena ponudba in povpraševanje po blagu, katero obojno je z ekonomičnega stališča najsigurnejši regulator za fiksiranje cene kakemu predmetu. Jasno je, da razmerje med ponudbo in povpraševanjem ni stalno, ali vkljub temu se splošni promet ravna po potrebi.

Borzni dogodki ne vplivajo samo na življenje in srečo onih, kateri delajo na borzi, marveč se dotikajo tudi političnega in trgovskega organizma države in narodov. Indirektno vplivajo borze na vsakega pojedinega v državi, čeravno ljudje tega ne vedo, marveč čutijo samo njih vpliv po koristnih in škodljivih posledkih na gospodarstvo. Borze so torej, kakor barometer, na katerem lahko opazujemo gospodarski in politični položaj kakor tudi napredek narodov.

Večji del ljudstva ve o borzah jedino le to, da se tamkaj izdavajo tečajnice (Coursblatt), obvestila o trgovini in da se tam trguje. Te trgovine pa ne razumejo. In to je jeden od glavnih vzrokov, da trgovina pri nekaterih narodih ne napreduje. Na borzah se trguje z vsakovrstnim blagom, menjicami in drugimi efekti, če prav se ti predmeti ne prinašajo na borzo; nadalje se fiksirajo premije za prevažanje in zavarovanje blaga, kakor tudi vse za gospodarstvo in trgovino važne postave.

Glede na različnost predmetov, s katerim se trguje, razlikujemo: borze za promet blaga in efektov (Waaren- und Effecten-Börsen), borze za promet blaga (Waaren-Börsen), borze za promet efektov (Effecten-Börsen) in borze za promet z domačimi pridelki (Special-Börsen).

V Avstro-Ogrski imamo borze za promet efektov na Dunaju, v Budimpešti in v Pragi, za promet blaga v Trstu, v Lvovu, v Gradcu, v Lincu, v Budimpešti, na Dunaju, v Pragi in v Črnovcih. Specijalne borze so na pr. v Pragi za sladkor, v Liwerpolu za volno, v Lipskem za knjige itd.

Borze se nahajajo v velikih, krasnih palačah, z velikimi dvoranami, katere so razdeljene na več delov. Eden del je samo za mešetarje in agente, imenuje se: parket (innerer Schranken); v drugem delu se zbirajo borzijanci in špekulanti, to so: kulise (äusserer Schranken), in v tem delu imajo zopet večji kapitalisti posebne oddelke. V interesu vsakega trgovca je, da marljivo obiskuje borzo, ali — če mu to ni mogoče, — da pogostoma bere obvestila borz, ker na ta način spozna različne cene blaga, ponudbo in povpraševanje po trgovskih predmetih, gospodarske in politične prilike, katere vplivajo na ceno in špekulacijo. To veliko gospodarsko važnost borz so spoznale tudi države in so monopolizirale uredbo teh institutov; izdale so borzne zakone in uredile javno kontrolo nad posli, kateri se tam sklepajo. Borzne starešine, katere imenujejo borzijanci med seboj, so odgovorni, da nobeden član ne dela proti štatutom.

Splošna vsebina borznih zakonov je naslednja: Borzo smejo redno obiskovati samo člani borznega zbora, kakor tudi drugi trgovci in tujci, če plačajo vstopnino. Prepovedano je priti na borzo trgovcem v konkursu, bankroterom, ženam in osebam pod kuratelo.

Posli se na borzi sklepajo vsaki dan, razven nedelj in praznikov, navadno od 11.—2. uré popoldne. Borzni štatuti govorijo nadalje o pravici in dolžnosti mešetarjev, o načinu likvidiranja trgovskih poslov, o publiciranju službene tečajnice po vsaki obdržani borzi. — Ti štatuti so merodajni samo za oficijelno borzo, katere poslovanje nadzoruje vladni komisar, za razliko od druge borze (Nachbörse), katero obdržavajo borzijanci v posebnih dvoranah, ko konča oficijelna borza. — Razun teh dovoljenih sestankov so še takšni, kateri so prepovedani, ter

se obdržavajo v kavarnah in sličnih lokalih; to so zakotne borze (Winkelbörsen).

Ni vedno mogoče, da bi trgovci osebno sodelovali pri trgovini, ter so radi tega prisiljeni, vzeti na pomoč mešetarje ali borzne agente, katerim so vse trgovske prilike natančno znane. Jedni od njih mešetarijo samo z blagom, drugi zopet z efekti in menjicami. O položaju, dolžnosti in delokrogu javnih in zaprisežnih mešetarjev govore trgovski zakon in borzna pravila. Izven javnih mešetarjev so tudi privatni, kateri lahko ravno tako opravljajo posle; razlika med njimi je samo ta, da za nje niso mešetarska pravila merodajna. O vsakem sklenjenem poslu izdajo stranke ali mešetarji pisma (Schlussbrief), katera so slična kupnoprodajni pogodbi in morajo biti spisana na posebnih, za to pripravljenih blanketih. — V novejšem času trgujejo in špekulirajo trgovci tudi s pomočjo bank in komisijonarjev. (Bank-Commissions-Geschäfte). Način poslovanja na borzi je navadno sledeči: Če želimo skleniti na borzi kupčijo ali prodajo, potreba je priti na borzo v uradnih urah, poiskati agenta in mu naročiti, da bi on kupil ali prodal za naš račun izvestni predmet. Dalnji razvitek posla ni več naša skrb, ker nas mešetar o vsem obvesti in pošlje nam popoldne zaključna pisma (Schlussbrief) v podpis. Dolžnost trgovca je, vse, kar je važno, zapisati kronologično v borzno knjigo, katera je za njega trgovska knjiga in kot takšna v vsakem oziru zelo važna. Dolžnost trgovca je tudi, zapisati plačano provizijo mešetarja v mešetarsko knjigo.

(Dalje sledi.)

Kmetijstvo.

Nekaj o kompostu ali mešanem gnoju.

Spisal J. Vuk.

Pri nas je to gnojilo, žalibog, premalo poznano. In kako lahko bi si napravljali gnoj po ceni, ko so druga gnojila tako draga in manj zaležejo kakor mešanec. Pri vsakem gospodarstvu odpade namreč mnogo tvarin, ki se puščajo brez vsake koristi sem ter tja ležati, če tudi bi nam, predelane v gnoj, veliko zalegle. Vsi ti odpadki imajo namreč nekaj gnojilnih snovi v sebi, zato jih je treba zbirati in mešati, da se primerno razkrojé. Z mešanjem različnih odpadkov dobimo gnoj, kateri je bogat na vseh različnih snoveh.

Kompost napravimo, ako mešamo sledeče tvarine, kakor cestno blato, blato iz jarkov, mlak, ribnikov in luž, sip iz starega zidu, smeti z dvorišča, skednja in stanovanja, pepel, kosti, drob, kri, dlako, perje, rogove, parklje, kebre, črve, plevel, straniščni gnoj, vodo, v kateri se je topilo milo (žajfa) in sicer pri pranju, umivanju i. t. d.

Za kompost izberemo najprej primeren prostor. Njega je dobro imeti blizu tistega mesta, kjer ga mislimo rabiti. Sicer pa je najboljše, da ga imamo pri gnojišču, torej blizu gnojnice, ker je treba večkrat zalivati.

Prostor za kompost mora imeti tudi nepredirna tla, da se ne more gnojnica izcejati v zemljo. Prirediti je tedaj prostor tako, da je spodaj glina; dobro je, ako napravimo okoli komposta jarke ali rove, da ga ne more deževnica kvariti.

Kompost napravljamo tako, da spravljamo prej naštete tvarine nakup in sicer plastoma; spodaj denemo na pr. zemljo ali blato, na to plevel, potem pepel, na to zopet blato itd. Sploh znašamo na kup, kar nam pride v roke, vselej pa razgrnemo vkup spravljeno tvarino po vsem kupu. Posebno se priporoča, da primešamo kompostu tudi straniščni gnoj, kadar izpraznujemo straniščne jame. Straniščni gnoj obogati kompost na vseh redilnih snoveh; razun tega pa še najbolj pomaga, da različne tvarine hitreje segnijejo in sprstene.

Na kompost se nakladajo različni odpadki tako dolgo, da je kup k večjemu $1^1/_2$ metra visok. Dobro je, ako je kup na vrhu nekoliko vglobljen ali jamčast, da se pri zalivanju z gnojnico le-ta ob straneh ne odceja. Kompost je treba zategadelj zalivati, da je dosti vlažen, in potem ga vsako četrtletje prekopati ali premešati. Radi premalo časa se navadno prekaplje vsako jesen in pomlad, ko še ni za drugo delo. Pri takem prekopavanju je najboljša prilika, da dodajamo kompostu plastoma straniščnoga gnoja, ako pa tega nimamo, je dober tudi hlevski gnoj. Kup se mora odrezavati od vrha do tal, tedaj navpično mer, kajti le tako se najbolj pomešajo različne tvarine. Če kup večkrat prekopljemo, bo dozorel pred, gotovo že v poldrugem letu Če pa ne, moramo čakati tudi tri leta. Pri tem pa se moramo držati naslednjega pravila: Kompost je le tedaj dober za rabo, kadar so vse tvarine sprstenele v črno prst.

V rekah, potokih in ribnjakih nahaja se včasih dosti blata, ki se da izvrstno porabiti za gnoj. Temu blatu je primešano mnogo rastlinskih in živalskih ostankov, kakor listja in korenin, povodnih rastlin, raznih mrčesov itd. V svežem takem blatu se nahaja tudi mnogo kisle črne prsti, katera je škodljiva. Da jo odpravimo in pretvorimo v sladko črno prst, moramo tako blato v jeseni iztrebiti in spraviti v kupe, da med zimo dobro prezebe. Da pa se hitreje razkisa, pridenemo ji plastoma vapna in pepela.

Kompost rabimo za gnojenje travnikov, pašnikov, vinogradov in sadnega drevja. Za njive ni dober, ker ima preveč plevelnega remena v sebi. Debel in še premalo razkrojen kompost kaže pred porabo presejati skoz mrežo, kakoršno rabimo za presevanje peska. Presejen kompost porabimo za gnoj, kar ga pa ostane to stran mreže, to pa še ostane dalje kot nezrel kompost. Za 1 hektar travnika rabimo 100—120 voz komposta, težkih po 6 meterskih centov. Ako gnojimo s kompostom, moramo ga jednakomerno raztrositi in dobro povlačiti z brano.

Evo vam toraj malo navodil k pripravljanju mešanca. Bližnja prihodnjost nas bo učila, kako dobro in

Univerzitetna knjižnica Ljubljana

po ceni je to gnojilo, posebno sedaj, ko ni potrebnega denarja za nakup druzega gnoja. Ker pa brez gnojenja dandanes ne opravimo ničesar, moramo gnojiti in to dobro gnojiti. Denarja primanjkuje, kar pa je največ krivo nepotrebno lišpanje deklet in fantov, tudi gospodarji in gospodinje niso izvzeti. To pa stane denar, ako ga hoče ob nedeljah in praznikih gospoda špilati, za gnoj pa potem manjka.

Ali je dobro travnike spomladi prebranati?

Na travnike se pri kmetijstvu vse premalo gleda, če prav bi bilo to zelo potrebno, zakaj kmetovalec zahteva od njih od leta do leta več doneskov, in celo zahtevati mora, da dobi potrebne krme za svojo živino. Priprosto in lahko sredstvo doneske travnikov povišati, je, če jih spomladi prebranamo. Žal, da še mnogi kmetovalci o tem koristnem delu nočejo niti vedeti, zakaj manjka jim razumdosti, ker menijo, da je tako delo nepotrebno ali škodljivo. Nastopne vrste naj bodo v pouk o tem važnem opravilu.

Prebranajo naj se travniki in pašniki v zgodnji spomladi, takrat, ko so se tla otalila in toliko posušila, da se zemlja ne prijemlje brane.

Delo naj se opravi skrbno. Da pa je to mogoče, je seveda potrebna dobra brana; najbolj pripravna v to svrho je travniška brana za mah, kakoršne se dobivajo po tvornicah za kmetijske stroje, celo tudi pri ključavničarjih in kovačih.

Za silo je porabna tudi navadna njivska brana.

Zastran brananja bodi povedano, da za lahka tla in dobro oskrbovane travnike zadostuje, če se enkrat po dolgem povlečejo. Če so pa travniki močno porasteni z mahom ali s plevelom, se priporoča dvakrat branati, in sicer po dolgem in povprek, da je uspeh brananja tem izdatnejši.

Korist brananja pa je ta, da se travniška ruša zrahlja, plevel, mah izruje in rani, krtine in mravljišča poravnajo. Tudi se more na ta način mešanec in umetni gnoj, ki se je poprej raztrosil, oziroma semenje, ki se je posejalo, spraviti pod zemljo; vsled tega se gnoj poprej razkropi, seme pa zanesljiveje kali. V zrahljani zemlji pa zrak in toplota ugodneje vplivata in voda globokeje prodira v tla. To pa zopet stori, da sestavine zemlje bolje preperevajo in se rastlinske redilne snovi razkrajajo.

S tem, da se nekoliko rastlin izruje, dobijo ostale več prostora za svojo rast in se morejo čvrsteje in bujneje razvijati. Pri brananju ranjene rastline poganjajo večkrat (na pr. detelje) tem bolj in rastejo čvrsteje. Iz vsega tega je razvidno, da dajo z brano obdelani travniki tudi več pridelka.

Da je to res tako, dokazal je profesor Anderegg s skrbno prirejenimi poskusi, katerih uspeh je bil naslednji:

Parcela	pridelek sena
I. nepognojena in nepovlečena . .	7·45 *q*
II. pognojena in nepovlečena . . .	16 65 „
III. nepognojena in povlečena . . .	15·50 „
IV. pognojena in povlečena	31·26 „

Ta števila govore dovolj jasno; vsak kmetovalec naj si to dobro zapomni.

Zato priporočamo brananje travnikov in pašnikov še enkrat kot potrebno gospodarsko delo, ki naj se opravlja z dobrimi travniškimi branami za mah. Ako si mali posestnik iz gmotnih ozirov take brane ne mora omisliti, pa naj s svojimi sodrugi pri društvu skrbi za to, da jo kupi kmetijsko društvo in jo oddaja v splošno porabo.

Kmetijske raznoterosti.

Kumare, kako jih ohraniti za zimo? V obče je znano, kako priljubljena jed so kumare, zlasti za zdrav želodec. Kot prikuha gospodi, kot mala južina kmetskim ljudem je čez vse priljubljena, samo žal, da ta rastlina daje svoj užitek človeku le malo časa v letu; dober mesec v jeseni jih vživamo, pa že mine ta zelenjad. Gnjiloba in mraz sta ji vzela rast in življenje. Da bi se v dolgotrajni in pusti zimi dalo kaj tacega porabiti, skušali so ljudje na več načinov jih shraniti. Omenim jih samo par. Nekateri napravijo kumare zrezane in kakor navadno na mizo pripravljene v močan glinast lonec, katerega ob robu z pergamentnim papirjem ali pa z mehurjem zavežejo, da ne more zrak do kumar. Lonec se potem postavi v hladno klet na temen prostor, kjer čaka do porabe. Seveda se mora, kadar se odjemlje, vsakikrat posoda zopet močno zavezati z omenjeno obvezo. Da se kumare ne pokvarijo, treba jih vzeti sveže in nepokvarjene, dodati dosti popra, čvrstega kisa, navrh pa precej dobrega olja. — Še na drugi način je shraniti kumare, ki se še celo v spomladi lahko uživajo. Odberi svežih, nepokvarjenih mladih kumar, deni jih lepo osnažene v lonec, položi med nje nekaj rožičkov paprike, nekaj popra v zrnju ter zraven priloži še par vršičkov kopreca ali kopra (Anéthum gravéolens, Gurkenkraut), kar vse zalij z močnim kisom, dobro obveži z pergamentnim papirjem in shrani v kleti na hladnem prostoru. Tako pripravljene kumare lahko počakajo celo leto.

Da les dalje časa traja, ga je dobro namakati v vodi raztopljene modre galice (bakrenem vitrijolu). Navadno se rabi 3 do 5 *kg* modre galice na 1 *hl* vode. V tej raztopini naj se pusti les 8 do 14 dni in trajal bode gotovo trikrat dlje časa, nego če ga ne bi namakali Ker so koli in drug vinogradniški les drag, gospodari vsakdo slabo, ki ne opravi tega priprostega dela.

Da se reznice boljše primejo, vtakni jih za štiri do osem dni do polovice v vodo. Na ta način vidiš, še predno jih zasajaš, ali imajo še življenje v sebi ali ga nimajo. Če gornje oko ne poganja, ne sadi reznic, ampak rajši počakaj še za nekoliko dnij. V vodo pa postavi trte šele tedaj, ko se ti ni več bati mraza, kajti prerano bi trte ne poganjale, pa tudi bi jim pomladanska slana zamorila prve poganke, ako bi pognale. To delo priporočam vsem vinogradnikom, ki zasajajo reznice (kolči). Iz lastne skušnje znam, da so se parile reznice celih deset dni na vročem solncu in ker sem se bal, da so se posušile, vtaknil sem jih pred saditvijo nekoliko dni v vodo. Nato skoraj nobena ni pogrešila.

Zalivajte vinsko posodo! Dasi se ta opomin vedno bere v kmetijskem časopisju, vender je prav malo gospodarjev, ki se za njega tudi menijo. In vender je to prvi korak umnega

kletarstva. Kako daleč smo torej pri nas v vinarstvu zaostali, vidimo iz tega prav lahko. Zakaj pa je treba zalivati? V sod, ki ni napolnjen z vinom, prihaja zrak. Zrak pa pospešuje razvoj kana ali cveta na vinu. Brez zraka se ta ne more razvijati Ta cvet pa ne da vinu duha, kakor n. pr. rožin cvet, kar naši kmetje dostikrat mislijo, marveč ta cvet je prava vinska bolezen, ker napravlja iz vinskega alkohola vodo in ogljenčevo kislino. Za cvetom se priseli navadno v vino še hujši sovražnik, namreč ocetne glive, ki ga skisajo. Tudi te potrebujejo zraka. Ker naši kmetje, dostikrat tudi naši gospodje, vina ne zalivajo, zato se pri nas toliko kisleca popije. Prijatelj, kaj ti pomaga tvoj še tako velik trud v vinogradu, če zapraviš s svojo nemarnostjo v nekoliko dneh ves svoj že spravljeni pridelek!

Poučni in zabavni del.

O vremenu.

(Konec.)

Naš sosed ima navado hoditi v zakotni del vrta, ter pravi, da tlom nezmerno koristi — namreč vreme, ne njegova pot v zakotni del vrta. On se sicer na to čisto nič ne razume; a odkar je lansko poletje obdelaval gredico kumar, nastopa jako rad kot umen poljedelec in rabi neke čudne izraze, ki naj bi obudili pri prebivalcih naše ulice mnenje, da se peča resno s kmetijstvom. Upam, da ga ta pot obvelja in da bo vreme v resnici komu koristilo, da povzročuje meni toliko škode. Uničuje moje obleke in mojo dobro voljo. Zadnje bi še prebolel, ker dobre volje imam hvala Bogu še precej v zalogi. A srce me boli, ko gledam, kako izginjajo v vetru in snegu moji ljubi klobuki in nepozabne hlače med prezgodnjo starino.

Tudi moji pomladanski obleki se ni bolje godilo. To vam je bila krasna obleka, a sedaj visi tam za vratmi, oškropljena z blatom, da si je ne upam pogledati.

Sicer je pa to Jimova krivda. Jaz sam ne bi bil oni večer nikdar zapustil sobe, da me ni on napravil. Ravno sem jo poskušal, ko je vstopil. V trenutku, ko jo je zagledal, vrgel je z divjim vsklikom kvišku roke ter vpil, da „jo“ je zopet srečal.

Vprašal sem ga, če se mi zadej dobro poda.

„Krasno, izborno, stari dečko“! je odgovoril. Potem pa je izrekel željo, da bi šel ž njim.

S prvega sem se protivil, a ta vrag me je pregovoril. Trdil je, da mož v taki obleki nima pravice ostati doma. „Vsak državljan, je dejal, ima nasproti družbi gotove dolžnosti. Vsak posameznik mora prispevati k občemu blagru, kolikor mu dopuščajo njegove moči. Pojdi in žrtvuj se enkrat za dekleta“.

Jim rabi jako krepke izraze. Ne vem, kje jih dobiva. Pri meni gotovo ne.

„Ali res misliš, da bi jim napravila moja obleka veselja“? sem ga vprašal.

Zagotavljal me je, da jim bo vsaj toliko zalegla, ko izlet na deželo.

To me je prepričalo. Bil je lep večer, in šel sem z Jimom.

Ko sem bil zopet doma, sem se slekel, nadrgnil si telo z vinskim cvetom, vtaknil noge v vrelo vodo, si namazilil prsa z ženofovim oljem, pojedel skledo ovsenovke, popil kozarec groga, si namazal nos z lojem ter legel spat.

Ta hitra in krepka metoda zdravljenja ter moja trdna narava sta me ohranili pri življenju. A moja obleka! Bog pomagaj, to ni bila več obleka, ampak nekako blatno capo.

In kako sem bil vesel, te obleke. A to je ravno. Še vselej, kadar sem imel kako stvar posebno rad, pripetila se jej je nesreča. Še kot deček sem imel nekoč pitano podgano. Ljubil sem to žival, kakor more le deček ljubiti staro povodno podgano. Necega dne pa je padla v skledo ribezlovega kompota, ki se je hladil v kuhinji. Nikdo ni vedel, kam je prešla uboga žival, dokler niso prinesli drugič na mizo.

V mestu sovražim deževno vreme. A mokrota sama na sebi mi ni tako zoprna, kot ona umazanost. Ne vem kako je to, da imam za nesnago tako privlačno silo. Če se deževnega dne le prikažem na ulici, se skore zadušim v blatu. To ima človek od tega, če je preveč vabljiv, kakor je rekla ona dama, katero je strela zadela. Drugi ljudje se lahko po cele ure sprehajajo v dežju, ne da bi bili le enkrat oškropljeni. Meni je treba iti le čez ulico, da se vrnem kakor vreča nesreče (tako so imeli navado reči moja ljuba ranjka mati, ko sem bil še deček). In če bi bil v celem Londonu le en kupček blata, prepričan sem, da bi bil izmed vseh tekmecev jaz edini, ki bi ga postal deležen.

Jaz bi rad vračal to naklonjenost, pa bojim se, da mi ne bo nikdar prav mogoče. Meni se naravnost gnusi, kar se navadno razume pod besedo „pravi Londončan“. O deževnem vremenu se zdim samemu sebi cel dan nesrečen in moker. Pomirim se šele, ko se slečem in ležem spat. O slabem vremenu se vse proti meni zakolne. Kaj je temu vzrok, ne vem gotovo; pa mislim, da je v dežju vedno več ljudi, psov, otročjih vozičkov, kočij in velikih vozov na cesti, kakor sicer, in vse to pride človeku na pot, in vsi so tako grozno neuljudni, razven mene; potem pa naj človek ne zdivja. In ono čudno naključje, da imam v dežju vedno več nositi, kakor o suhem vremenu Če pa nosiš pod eno pazduho tri zavitke in držiš v drugi roki poleg vsakovrstnih raznoterosti tudi časopis, še dežnika ne moreš odpreti.

Zdaj mi je prišla na misel neka druga vrsta vremena, katere ne morem trpeti, namreč aprilovo — tako imenovano, ker se začne vedno v maju. Pesnikom se zdi zelo poetično. Ker ne ve pet minut zaporedoma, kaj prav za prav hoče, je primerjajo ženskam ter ljubko opevajo. Jaz za svojo osebo ga nisem znal nikdar prav ceniti. Na dekletih, ne rečem, tu so take bliskovite spremembe

lahko prav prijetne. Gotovo je čez vse dražestno imeti opraviti z osebico, ki je v tem trenutku z vsem svetom zadovoljna, in se v prihodnjem ravno zaradi tega razjoče, ki se zdaj smeje, potem zdihuje, ki zna biti odurna in udana, slabe volje in razposajena, strastna in mirna, mrzla, stroge in laskava, in vse to v eni minuti. (To seveda ni moje prepričanje, pač pa pesnikov, ki imajo v tacih stvareh baje odločilno besedo). Toda pri vremenu so slabe strani tega sistema mnogo občutnejše. Ženske solze nikogar ne premočijo, pač pa dež. Ženska mrzlota ne povzročuje kašlja in revmatizma, kakor ga burja. No, proti pravilnemu dežju se človek še lahko zavaruje; a boriti se z uspehom proti raznovrstnim vremenskim spremembam je s par krajcarji skoro nemogoče. Zameni kmalu kaj neprijetnejšega, kakor gledati nad seboj jasno nebo, ko moram letati okoli premočen; in kako se po takem nenadejanem, kratkem dežju smehlja solnce izza oblakov, kakor bi hotelo reči: „Za boga, lepo vas prosim! Saj vender ne boste rekli, da ste mokri? Jaz sem naravnost presenečeno! To je bila vender samo šala, nedolžna šala“! Človeka kar grabi togota.

Angleški april ne da človeku nikdar časa, da bi odprl ali zaprl svoj dežnik, posebno če je avtomat, — namreč dežnik, ne april.

Nekoč sem si kupil aprila meseca avtomat. No, doživel sem ž njim lepe stvari. Bil sem potreben dežnika in stopil sem v neko prodajalnico na obrežju, da si ga omislim.

„Takoj gospod, kake vrste dežnik pa želite“?

Dejal sem, da bi želel dežnik, ki bi me izvolil braniti pred dežjem in kateremu bi ne prišlo na misel ostati v vozu mestne železnice.

„Poskusite avtomat“.

„Kaka stvar je to“?

„O to vam je krasna iznajdba“, je trdil mož z ginjenim navdušenim glasom, „avtomat je dežnik, ki se sam odpira in zapira“.

Kupil sem avtomat, ter se kmalu prepričal, da služi popolnoma brez napake. Res se je kar sam odpiral in zapiral. Ko je začelo deževati — in to se je zgodilo ono leto skoro vsacih pet minut — sem ga navadno poskušal odpreti. A ni se ganil. In tako sem stal sredi trotoarja, se mučil z vragom, ga tresel in preklinjal na vse mogoče načine, med tem ko je lilo kakor iz škafa. V trenutku pa, ko je dež ponehal, odprl se je moj avtomat z glasnim treskom in se ni dal več zapreti. Tako sem moral letati pod jasnim, modrim nebom z dežnikom nad glavo po ulicah ter si želel dežja, da bi me ljudje ne imeli za blaznega.

Ko se je zaprl, storil je to ravno tako nepričakovano in mi zbil klobuk z glave.

Ne vem, kako je to, a gotova resnica je, da ne dela nič človeka tako smešnega, kakor zguba klobuka na cesti. Oni občutek bednega položaja, ki preleti človeka po hrbtu, ko zapazi, da je gologlav, je izmed najhujših bolečin te solzne doline. Potem se pa začne divja gonja za klobukom, katere se kmalu udeleži s strastnim navdušenjem mal psiček, smatrajoč klobuk za divjačino. Pred koncem gonje pa se ti je gotovo posrečilo prekopicniti tri ali štiri nedolžne otročiče v cestno blato — o njih materah raje molčim — treščiti debelega priletnega gospoda na streho otročjega vozička in nagnati celo vrsto nežnih inštitutk v objem mokrega cestnega pometača. V primeri s temi nezgodami se ti zdi neumna veselost gledalcev in žalostna podoba ulovljenega klobuka le malenkostnega pomena.

Če se prav pomisli, ni vetreni marc, deževni april in brezcvetni maj po mestih nič prijetnega. Pomladi na deželi vso čast, a po mestih z več nego desettisoč prebivalci bi se morala odpraviti. V temnih mestnih delavnicah je, kakor otroci, na nepravem mestu. Nobeden izmed obeh ne more uspevati v prahu in hrupu. Žalostno je gledati male umazane črvičke, ki bi se radi igrali po hrupnih dvoriščih in nečednih ulicah. Ta uboga človeška bitja, za katera se nikdo ne briga, nikdo ne skrbi, niso otroci. Otroci so vender bistrooki, polnolični, boječi. To so žolti, kričeči pritlikavci, njih drobni obrazi bolehni in uveli, njih smejanje surovo in hripavo.

Življenja pomlad in pomlad leta, obe bi se morali uživati v zelenem naročju narave. Vam meščanom prinaša pomlad le svoje mrzle vetrove in prčeči dež. Iskati je moramo po brstečih gozdih, med robidovjem, po ajdovem polju, po tihih gorskih višinah, če hočemo okusiti nje krepčilni dih, čuti nje nemo govorico. Tam se kaže pomlad v svoji divni svežosti. Hiteči oblaki, prosto ozračje, sumeči vetrovi in vedro jasno nebo poji nam dušo z neznano močjo in upanjem. Življenje — kakor pokrajina krog nas, — se širi in odpira pred nami — mavrična steza, vodeča do nepoznanih ciljev. Skozi srebrne odprtine, vijoče se po nebu, žare nam v dušo žarki upanja in neskončnosti, ki obdaja malo trepetajočo zemljo, in dih njene vonjave je privel do nas na perutih burnega pomladanskega vetra.

Tuja nepojmljiva čustva bude se nam v srcu. Glasovi nas kličejo na veliko, silno delo. A njih pomena ne moremo razumeti in skriti odmev v našem srcu, ki hoče odgovoriti, je zmeden, nerazločen in zamolkel.

Kakor otroci stegujemo roke proti luči, hrepene po nekem nevidnem. Naše misli so kakor misli dečka v oni danski pesmi, dolge nerazločne misli, gubeče se v neskončnost.

Pa drugače ni mogoče. Vse misli, ki se dvigajo nad našo materijalno omejeno vsakdanjost, morajo biti temne in nerazločne. Misli ki so nam jasne, so zelo majhne misli: dve in dve je štiri; kadar smo lačni, nam jed diši; poštenost je najfineja uljudnost. Vse višje misli so za naše uboge otročje možgane temne in velikanske. Le temno vidimo skozi meglo, ki obdaja otok našega življenja; iz daljave pa se čuje šumenje morja neskončnosti.

Novice.

— **Osebne vesti.** Po umirovljenju gosp. M. Grilla v Litiji izpraznjeno mesto okrajnega glavarja je dobil dosedanji titularni okrajni glavar gosp. Viljem Haas, ki pa ostane še nadalje vodja prezidijalne pisarne pri deželni vladi. — Okrajni glavar v Logatcu, gosp. Ivan Tekavčič pride v Litijo, vodstvo okrajnega glavarstva v Logatcu pa prevzame deželnovladni tajnik gosp. Oton pl. Detela. — Rudniški eleve gosp. A. Danietka je imenovan rudniškim mojstrom v Idriji.

— **Promocija.** Dne 29 m. m. je bil na graškem vseučilišču promoviran doktorjem prava gosp. Sladko Kermavner, davčni nadzornik v Litiji. Čestitamo!

— **Poročil** se je na Dunaju bivši predsednik „Slovenije“, gosp. profesor Josef Reisner s slovensko igralko gdč. Marijo Ogrinčevo.

— **Za Prešernov spomenik.** Odboru za postavljanje Prešernovega spomenika, oziroma gospodu županu Ivanu Hribarju kot njega načelniku, došel je od obrtnika, ki neče biti imenovan, znatni prispevek dveh sto kron s pripomnjo, da daruje ta znesek kot hvaležno priznanje velikih zaslug, katerih si je pridobil gospod župan za pospeševanje obrtništva.

— **Štirje bratje — doktorji.** Pretečeni teden je napravil gosp. Robert Kermavner izpit za doktorja vsega prava na Graškem vseučilišču. Dr. Robert Kermavner je torej četrti, kateri je postal doktor, ker trije bratje so vže doktorji. Vsi so sinovi gosp. prof Kermavnerja, kateri je sedaj umirovljen v Gradcu, je pa Ljubljančan in je bil svoj čas profesor na ljubljanski gimnaziji.

— **Za univerzo v Ljubljani.** Velika nevarnost, ki preti južnim Slovanom od ustanovitve italijanskega vseučilišča Trstu je vzpodbodla jugoslovanske poslance, da hočejo zahtevati z nujnim predlogom, naj se za južne Slovane ustanovi v Ljubljani posebno vseučilišče. Slovenski visokošolci so se že oglasili. Na Dunaju se jim je prepovedalo, prirediti shod, na katerem so hoteli protestirati zoper ustanovitev laškega vseučilišča v Trstu ter zahtevati južnim Slovanom namenjeno vseučilišče v Ljubljani. V Gradcu je tak bil dovoljen in se je vršil v četrtek popoldne. Čas bi bil, da se tudi naši občinski zastopi ganejo!

— **Promet na lokalnih železnicah** je bil meseca oktobra dokaj živahen, vender tovorni ne tako obil kakor meseca septembra.

— **Tržaški škof.** Češke „Kat. Listy“ pišejo, da vlada noče imeti ne Laha, ne Hrvata, vender pa takega kandidata, ki bi poznal oba jezika. Vlada se že baje pogaja z monsignorom dr. Kordàčem v Litoměřicah, ki laški jezik gladko govori in kakor Čeh bi se hrvaščine kmalu priučil.

— **Tržaški vodovod.** V Trstu se že nebroj let dela na to, da bi se Bistrica z Notranjskega napeljala v Trst. Leta 1896. je tržaška občina dobila dovoljenje, da to izvrši, a postavil se jej je rok petih let. Ta rok je potekel, ne da bi bila tržaška občina kaj storila. Zdaj je prosila, naj se ji ta rok podaljša zopet za pet let. Okrajno glavarstvo v Postojni je pa dovolilo samo triletni rok s pristavkom, da se ta rok sploh ne podaljša in da mora biti vodovod v tem času zgrajen, sicer izgubi tržaška občina dobljene pravice do vode.

— **Vedno isti sistem.** V Pulju, ki spada k poreško puljski škofiji, je izpraznjeno mesto prošta. Dasi je škofija pretežno hrvatska, dasi je že škof sam vnet Lah, se postavi na mesto puljskega prošta zopet Lah, in sicer duhovnik iz druge škofije, namreč bivši državni poslanec Zametti iz Fiumicela na Furlanskem.

— **Podporno društvo za slovenske visokošolce na Dunaju** ima v četrtek dne 14. novembra svoj 13. občni zbor v dvorani „Slovanske Besede“ na Dunaju, I. Bräunerstrasse 7. Začetek ob šestih zvečer. K temu zborovanju uljudno vabi odbor.

— **Važna vest.** Hrvatsko-slovenski klub je na predlog svojega načelnika dr. Ivčeviča sklenil predlagati, naj se skličejo vsi trije jugoslovanski klubi na posvetovanje glede združenja vseh teh skupin v jeden sam klub, bi bi potem stopil v ožjo dotiko z maloruskim klubom.

— **Umrli.** V Ljubljani je umrl v precej visoki starosti knjigovodja firme Souvan, ugledni in spoštovani narodnjak g. Ferdinand Kersnik. — V Radovljici je umrl ondotni višji davčni nadzornik in slovenski pisatelj gosp. Janko Kalan. — V Trstu je umrl bivši ljubljanski trgovec gosp. J. Sušnik. Zapustil je za revne vdove 10 000 gld.

— **Poneverjenje na pošti.** Na c. kr. pošti na Pragerskem poneveril je poštni ekspedijent Friderik Niederle 5000 kron ter pobegnil. Ravno pri tem poštnem uradu je pred kratkim poštni uradnik, ko je nekdo slovenski zahteval dvojezičnih tiskovin, osorno zaklical: „Govorite nemški! Tu je nemški poštni urad, govorite nemški ali pa pojdite“! — No, nemški ekspedijent Niederle pa zdaj ni govoril ne nemški, ne slovenski — pač pa se je poslovil po — „francoski“.

— **Z zvonika je padel** na vernih duš dan 16letni Avgust Šusteršič v Trnovem na Notranjskem, ter obležal z razbito črepinjo.

— **Ogenj v Zadvoru.** Na dan Vseh svetih popoludne so v Zadvoru, občina Dobrunje, otroci zanetili ogenj. Štirim posestnikom so pogorela poslopja. Škode je 12.000 kron.

— **Iz zapora** v Žužemberku je pobegnil 16letni France Petsche, ki je bil zaradi tatvine zaprt.

— **Nesreča.** Ogljenčev kisik, ki se razvija pri novem vinu, je umoril te dni pri Sv. Juriju ob Pesnici viničarico Reitter. Njen mož je šel v klet pogledat k moštu, a ogljenčev kisik ga je omamil, da je obležal v kleti. Žena ga je šla iskat, ker ga predolgo ni bilo nazaj; ko pa je prišla v klet, jo je kisik zadušil, da je obležala mrtva. Došli možje so pa moža rešili še živega iz kleti.

— **Otrok zgorel.** V Draženbergu pri Sv. Ani na Krembergu se je nekemu šestletnemu otroku, sedečemu pri ognju, užgala obleka, in kmalu je bil ves v plamenu. Mati je šla med tem po vodo k studencu. Otrok je umrl vsled hudih opeklin.

— **Samomor.** V Celju je skočil dne 1. t. m. z okna 39letni trgovski potnik gosp. August Pogačar, rodom iz Ljubljane, in se je tako poškodoval, da je naslednji dan umrl.

— **Trgovina Avstro-Ogrske.** Uvoz v Avstro-Ogrsko je meseca septembra t. l. znašal 132 5 milijonov kron, torej za 11·2 milijonov kron več, nego meseca septembra preteklega leta, izvoz pa je meseca septembra t. l. znašal 167·1 milijonov kron, torej za 3 milijone kron več nego meseca septembra preteklega leta.

— **Ruski učenjaki na Hrvaškem.** Iz Petrograda se poroča, da je petrograjska akademija znanosti sklenila, da pošlje prihodnje leto na Hrvaško, v Slavonijo in Dalmacijo komisijo učenjakov, ki bodo imeli nalogo, izvršiti ondi historične in etnografične študije. Petrograjska akademija znanosti bode potem izdala delo o Hrvatih in Srbih.

— **Velika nesreča z automobilom.** Iz Madrida se poroča: V bližini Escurial se je prigodila velika nesreča z automobilom. Nekemu avtomobilu je odpovedala zavora in avtomobil je zavozil z vso silo v steno bližje hiše. Učinek je bil grozen: od oseb, ki so sedele v avtomobilu, bili ste dve mrtvi, dve drugi pa sta bili težko ranjeni.

— **4000 učiteljev brez kruha** premišljuje sedaj v Rusiji, kako si bodo ohranili življenje po odstranitvi grščine iz srednjih šol. Ruska vlada jim je dovolila samo enoletno mirovnino, drugo leto se jim že ista zaustavi. Učitelji so žrtve sistema, po katerem se je mladina pitala samo s staro klasično hrano.

— **Narodnosti na Dunaju.** Po najnovejši ljudski štetvi je izšlo ravnokar poročilo o štetvi. Posameznih narodnostij na Dunaju je bilo l. 1890 od 1000 prebivalcev Nemcev 94·56, l. 1900 pa 927 5, torej se je število Nemcev zmanjšalo. Na 1000 prebivalcev je prišlo l. 1890 51·8 Čehov, l. 1900 pa 68 0, torej se je število Čehov povišalo. Na ostale narodnosti se je štelo l. 1890 na 100 prebivalcev 2 6, l. 1900 pa 4 5. V petem okraju dunajskem je petina prebivalcev izjavila, da spada k češki narodnosti. Nemškonacijonalno časopisje radi tega neugodnega izida psuje dr. Luegerja.

— **Zastrupljena igralka.** Primadona ogrskega ljudskega gledališča, gospa Hegy se je zastrupila z lepotilom. Imela je na obrazu malo rano, preko katere se je namazala z lepotilom. Igralka mora biti sedaj v popolnoma temni sobi.

— **Najden rokopis Sv. Petra** Hrvatski list „Glas Naroda“ prinaša zanimivo notico, glasom katere se je baje našel prestari rokopis Sv. Petra v kolibi nekega puščavnika na gori Getsemani. Ta puščavnik z imenom Kore umrl je 13. julija t. l. v Jeruzalemu, kjer je živel zadnja leta. Starčka v starosti 100 let poznali so po celem mestu ter ga imeli za jako svetega. Živel je do zadnjih let v popolnej samoti na gori Getzemani v mali skalnati razpoki Z nikomur ni občeval, ker je bil nem Ker oblastva do smrti tega človeka niso čisto nič znala o njem, odšlo je posebno poslanstvo, da preišče ono prejšnje bivališče njegovo. V kamnati votlini našli so revno bivališče puščavnika in pod posteljo iz živalskih kož našli so uhod v nižjo luknjo, kjer je bil mali, z železom okovani kovčeg. V kovčegu je bilo precej denarja, francoskega in turškega, večinoma starih novcev. Pod denarjem na dnu kovčega je ležal rokopis, pisan na papirusu in zavit v zeleno sukno, ki se je pa vsled starosti popolnoma razsulo. Rokopis pa je cel ter je pisan s hebrejskimi črkami v starožidovskem jeziku in se glasi: „Jaz Peter ribič Jezusa, sina Marije, propovednik njegove vere, govorim celemu svetu po Gospodovi zapovedi in v Njegovem Imenu“. Rokopis je podpisan čisto razločno: „Jaz, Peter ribič v Imenu Jezusa v 50tem letu svojega življenja, napisal sem one reči iz ljubezni na dan tretje velike noči po smrti svojega Učitelja Jezusa Kristusa, sina Marije, v koči Beljevi pri svetišču Gospodovem“. Papirus je vzlic svoji starosti dobro ohranjen.

— **Rusi in Poljaki.** Iz Varšave javljajo „Kuryeru Poznanjskemu“, da bode v najkrajšem času imenovano veliko število Poljakov na razna šolska mesta v poljski kraljevini, tudi profesor Julijan Kosinski, ki je bil odstranjen pred nekaj leti od profesure na varšavskem vseučilišču. To kaže, da se razmerje mej Poljaki in Rusi znatno zboljšuje.

— **Benzin pri pranji.** Posebno dobro sredstvo, napraviti perilo lepo belo, je benzin. K namočenej obleki se pridene pol četrt litra benzina na večer in se pusti stati čez noč. Zjutraj se ga opere kot po navadi in pridene še nekoliko benzina, predno se ga kuha. Časa in mila prihrani se na ta način, ker se perilo mnogo rajši opere.

— **Najnovejše o tiskarstvu.** Tiskarske tipke bodo v bodočnosti odpravljene, tako prorokuje neki nemški list. Knjige in časopisi se bodo v bodoče po novi iznajdbi potom fotografije izvrševali Ta iznajdba je nekaj slična razmnoževanju slik po fotografij. Na mestu sedanjih težkih črk bodo 3 *cm* visoke karte, na katerih bode napravljena posamezna črka. Te karte s črkami se bodo potem sestavile, da bodo tvorile besede, stavke itd., na kar pride na delo fotografična kamera, katero se nastavi blizu kart, ali pa daleč, kakor se hoče imeti velike črke. Poseben stroj bode spravljal karte v skupnost, fotografiral vsako vrsto posebej in dotično ploščo porival naprej toliko časa, dokler ne bo polna. Nato se izvrši nadalnje delo v temni sobi. V 30 minutah je vse delo gotovo. Na ta način bi se potrebovali za „tiskarne“ še mnogo manjši prostori. No, morda pa vender ne pojde tako hitro in lahko izpodriniti umetnost Guttenbergovo.

— **Velika konvencijonalna kazen.** Listi javljajo, da je dunajski mestni svet radi 87 slučajev nespolnjevanja voznega reda naložil stavbeni in prometni družbi na Dunaju visoko konvencijonalno kazen v skupnem znesku 480.000 K.

— **Novi reglemênt za vojaške vežbe,** pod načelstvom nadvojvode Frana Ferdinanda, izdeluje posebna komisija. Prvi čas za vežbanje rekrutov bo osem tednov. Takozvani paradni korak bo prepovedan. Sploh se ne bode gledalo več toliko na paradni nastop, ampak na to, da bode vojak za vojno dobro izvežban.

— **Velika nesreča.** Iz Češke Lipe poročajo: V Malom Dubu je nastal nedavno pr posestniku Hloucu požar. Mej tem, ko je skušala rešiti Hloučeva žena živino iz gorečega hleva, so se zadušili njeni trije otroci v hiši, ki je bila napolnjena z dimom. Tudi mati se je pozneje zadušila, ko je hitela svojim otrokom na pomoč.

— **Razstava krasnih žensk.** Vseh različnih zabav naveličan, sklenil je parižki veliki svet, da priredi prihodnjo zimo razstavo ženske lepote. V to svrho so se postavili pododbori, kot zastopniki glavnega odbora v Parizu, in sicer v vseh večjih mestih, kakor: v Berolinu, Dunaju, Petrogradu, Novem Jorku, itd., na katere se bode morala ena ali druga onih žen ali devojk obrniti, ako se misli predstaviti razstavnemu odboru v Parizu. Razume se, da bodo one dame morale biti dovršne lepotice, ker je namenjena nagrada 10.000 frankov samo jednej tekmovalki, ki pa bode že morala biti kaj posebnega, da jo dobi.

— **Čuden samomor.** Angležkinja Mis Wilard podala se je iz svoje domovine v Ameriko, da si ogleda slavni vodopad Niagare. Tam pa je sklenila, da napravi vratolomni poskus, vreči se v vodo in pasti v njo iz neznanske višine. Dala si je napraviti sod, ves v železji, znotraj pa obit z mehkim blagom. V ta sod dala se je zapreti, rekši, da poskusi to za stavo. Pred mnogim ljudstvom spustili so sod po vodi, a ko so ga na nedoločenem kraju zopet vlovili, bila je Angležkinja mrtva v njem. Zadušila se je vsled hitrega padca v vodo. Sodi se, da je storila to ne za stavo, temveč z namenom, usmrtiti se.

— **Goljufija s pomočjo brzojava brez žice.** V današnjih časih je skoro ni praktične iznajdbe, da ne bi je poskusili goljufi in sleparji izkoristiti za svoje namene. Tako se je tudi že zgodilo z Marconi-jevim izumom brzojavljenja brez žice. Ta izum so izkoristili neki odlični sleparji na jednem londonskih dirkališč. Ta družba sleparjev, o kateri je že več časa šel glas, da imajo posebno srečo pri najvišjih stavah, je izpraznila žepe celemu številu visokih stavcev, vsled česar so ti začeli stvar zasledovati. In res so zasledili, da se oni sleparji v svoje namene poslužujejo Marconijevega izuma. Sleparji so namreč z daljnogledom na višku v bližini dirkališča izpazili številke najboljših dirkačev ter jih potem brzojavili na določen kraj. Zasledili so pa te sleparije na ta način, da so postavili na določen kraj Marconijev aparat, ki je prejemal poročila sleparjev.

— **Koristen pes.** V Londonu ima neka stara ženica psa. Po zakonu bi ga morala oddati konjaču ali pa plačevati od njega davek. Ker starka ne more plačati, je naprosila javnost, naj ji plača davek, kajti brez psa ne more živeti, on je njeno edino veselje in edini prijatelj. Občinstvo je takoj nabralo 60 funtov šterlingov, ki so v hranilnici, tako da more starka ugodno živeti od obresti. Starka je nevarno bolna.

— **Otok milijonarjev.** V atlantskem oceanu nahaja se mali otok, kake dva kilometra oddaljen od luke Brunsvick državice Georgia, z imenom Jekil-Island. Ta otok so kupili milijonarji in ga hočejo imeti čisto za-se. Stal jih ni ravno mnogo več kot jeden milijon, da si ga vrede za svoje bivanje. Vsako leto enkrat snidejo se ti milijonarji na otoku ter prežive ondi nekaj lepih dnij. Da imajo ondi za vso zabavo preskrbljeno, se razume, saj jih spremlja na otok vse, kar potrebuje milijonar, da se zabava.

— **Malo je tacih.** V Novem Jorku živi mlad milijonar, ki je šele pred kratkim podedoval svoje veliko premoženje. Toda on ga ne vporablja za zabave in gostije, temveč potuje po deželi in se po vasch druži z navadnimi delavci. Pogovarja se ž njimi o njihovem položaju, posluša njihove tožbe in skuša skrivaj manjšati njihovo socijalno bedo. Nikdo ne sluti, da ima milijonarja pred seboj, ko mu toži svoje nadloge. Nedavno je ustanovil glavnico 240.000 kron za siromake v državi St. Louis. Oblači se v popolnoma navadno delavsko obleko ter cepi drva za malo plačilo in hrano. Ljudje, ki ga ne poznajo, čudijo se samo radi tega, ker hoče imeti vedno popolnoma čisto in fino srajco pod delavsko obleko ter si jo preoblači vsak dan. Je pač milijonar, ki ne zataji svojih navad!

Loterijske srečke.

V Lincu dne 2. novembra t. l.: 47, 5, 64, 54, 74.
V Trstu dne 31. oktobra t. l.: 1, 22, 4, 80, 70.
V Pragi dne 6. novembra t. l.: 35, 11, 18, 51, 62.

Tržne cene.

V Ljubljani dne 8. novembra 1901. Pšenica K 8.40 h, rž K 6 60 h, ječmen K 7.— h, oves K 8.— h, ajda K 6.50 h, proso K 7.— h, turšica K 6.50 h, leča K 10.— h, fižol K 8.50 h. Vse cene veljajo za 50 kilogramov.

Jubilejske ustanove.

Podpisana zbornica razpisuje za leto 1901. **osemnajst cesar Franc Jožefovih ustanov, 8 po 50 kron in 10 po 20 kron, za onemogle obrtnike vojvodine Kranjske, in 5 cesarice Elizabete ustanov po 40 kron za onemogle uboge vdove kranjskih obrtnikov.**

Prošnje naj se pošljejo trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani **do 20. novembra t. l.** Priloži naj se jim od župnijskega in občinskega urada potrjeno dokazilo, da je prositelj obrt samostojno izvrševal, da sedaj zaradi onemoglosti ne more več delati in da je ubog, oziroma da je prositeljica onemogla udova bivšega samostojnega obrtnika.

V Ljubljani, dne 29. oktobra 1901.

Trgovska in obrtniška zbornica za Kranjsko.

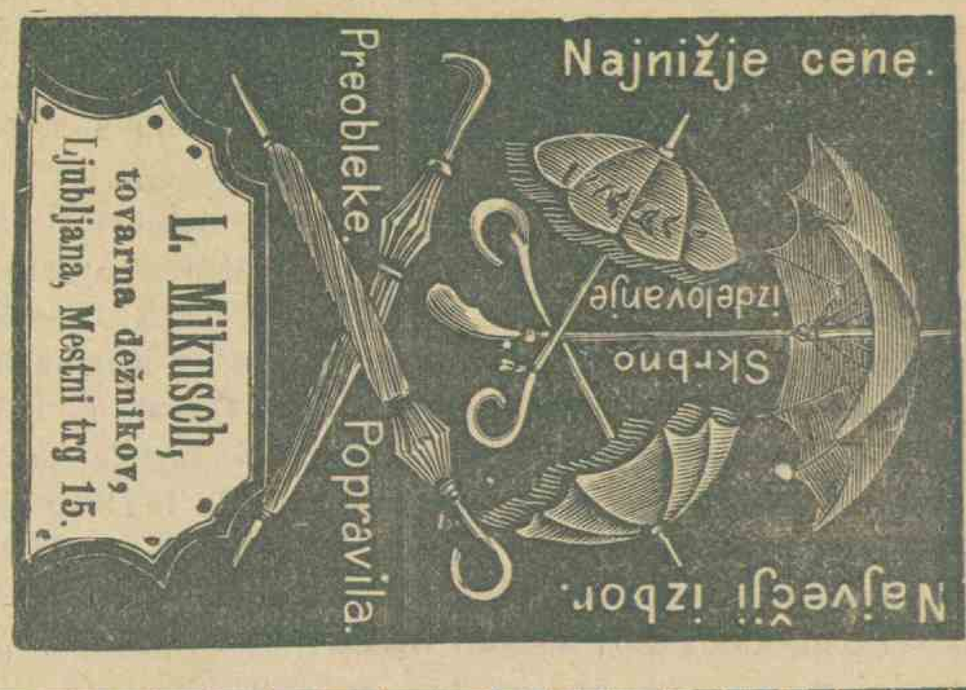

Ravnokar je izšla
v zalogi J. Blasnikovih naslednikov v Ljubljani
Velika in Mala
PRATIKA
za navadno leto
1902,
ki ima 365 dni.
Na svetlo dala c. kr. kmetijska družba.

J. Blasnikova „Velika Pratika“ in „Mala Pratika“ katero izdaja c. kr. kmetijska družba že nad pol stoletja in katera izhaja od svojega rojstva že čez sto let, je torej edino le prava, starodavna „Pratika“, katero je toliko let skrbno vrejal rajni prvoboritelj Slovencev, dr. Janez Bleiweis in v. č. g. župnik Blaž Potočnik ter razni drugi učenjaki duhovskega in svetnega stanu. Ta „Pratika“ ima na prvi strani podobo sv. Jožefa kot uradno potrjeno varstveno znamko. Zatorej zahtevajte le zmiraj Blasnikovo „Veliko Pratiko“ vsako drugo zavrnite, kot nepravo.

„Velika Pratika“ stane 24 vin., „Mala Pratika“ pa 20 vin.

Odgovorni urednik: August Pucihar. — Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.